

HET EILAND BALI.

Het eiland Bali was aan de vroegere bezitters van Java in de tijden der Oost-Indische compagnie betrekkelijk beter bekend dan aan de lateren, of liever het verkeer met Bali was vroeger veel levendiger dan in latere tijden. De werken van VALENTIJN en RUMPHIUS geven daarvan voldoende bewijzen. Voor de 19de eeuw waren het vooral soldaten, die op Bali aangeworven werden, en slaven in groote menigte, bijzonder vrouwen, die in Europeesche huizen zeer gezocht waren. Nog heden ten dage heet eene streek met een dorp bij Batavia „het Balische dorp of de Balische voorstad.” Dat alles is sedert lang opgehouden en met de vele politieke veranderingen, welke de revolutie ook voor Java en de Indische bezittingen in 't algemeen ten gevolge had, kwamen de betrekkingen met Bali geheel op den achtergrond. Het hoofdookmerk van Holland was het behouden en later het herwinnen zijner koloniën. Eerst in den laatsten tijd is de opmerkzaamheid weder op dit schoone en merkwaardige eiland gevestigd.

De heer H. ZOLLINGER, die voor het eerst in 1845 Bali bezocht, in 1846 den geheelen veldtocht tegen Boeliling medemaakte, die later meermalen dit eiland bereisde en onder anderen met den heer BLOEMEN-WAANDERS het Bator-gebergte beklom, heeft in zijne nagelatene papieren over dezen laatsten togt eene algemeene beschrijving van het eiland gegeven, die wij om hare klare en juiste opvatting belangrijk genoeg achten om aan onze lezers mede te deelen.

„Het eiland Bali, het eerste der kleine Sunda-eilanden ten oosten van Java, heeft volgens MELVILL eene oppervlakte van 104 vierkante mijlen. Over het geheel genomen is het iets verder naar het zuiden gelegen dan Java; de lengteas harer gebergten gaat in de rigting van het O.Z.O. naar het W.N.W., intusschen zoo dat de afzonderlijke groepen weder eenige afwijkingen vertoonen. Wij kunnen onderscheiden, 1°. de centrale vulkanische bergketen, wier westelijk gedeelte echter nog geheel een

nader onderzoek vereischt; mogelijk dat daar nog porfier- of diorietformatiën aan den dag komen; 2°. de vlakten van het zuiden en zuidoosten, vulkanische alluviale formatiën; 3°. de tertiaire kalkaanhangesels, namelijk de noordwestelijke hoek van het eiland, het tafelland in het zuidoosten, geheel gelijk aan de zuidelijke tafellanden van Banjoewangi, Lombok en Soembawa, en eindelijk de eilanden (Noesa) Pandita (d. i. de Heremieten- of Priester- en niet de Bandieteneilanden). Het eiland wordt, als politiek gebied, in negen rijken verdeeld: in het noorden van het westen afgerekend, Boeliling, vervolgens Karang-Assem (de noordoosthoek, thans aan het vorstenhuis van Lombok behoorende); in het oosten Klongkong, Gionjar, Badong (het zuidende); in het zuiden aan de westzijde Mengoei, Tabanan (het grootste rijk) en Djembrana; in het binnenste oostelijk gedeelte ligt eindelijk het bergland Bangli, dat nergens tot aan de zee reikt. Van den beginne af waren de rijken Bangli, Badong en Djembrana, zoodra het van Boeliling gescheiden was, de Hollandsche belangen bepaaldelijk toegedaan. De voornaamste tegenstanders waren Boeliling, Karang-Assem en Klongkong.

„De inwoners behooren alle tot het Maleische ras. Zij zijn eenigzins slanker en sterker gebouwd dan de Javanen, ten minste de mannen, die ook door eene vrijere houding uitmunten. Het getal der inwoners werd vroeger veel te hoog geschat, 'twelk ten deele veroorzaakt werd door overdrevene opgaven der Balinezen zelve. Er waren berigtgevers, die van één millioen en daarboven spraken, andere van 800,000 zielen. De meest juiste schatting mag wel die van den heer BOSCH zijn, die tot op 450,000 zielen afdaalt, hetwelk toch nog altijd meer dan 4000 zielen op de vierkante mijl uitmaakt.

„De Balische taal heeft de eigenaardigheid van twee verschillende spreekwijzen of wel van talen zelfs nevens elkander, het hoog en het laag Balineesch genoemd. Het eerste heeft zeer veel overeenkomst met het hoogjavaansch en is welligt daarmede van één stam afkomstig en door vreemde indringers daar ingeënt. Het laag-balineesch schijnt de oorspronkelijke taal des volks te zijn, en nadert reeds in vele eigenaardigheden tot den taalstam der oorspronkelijke eilanden, zoowel door vele zonderlinge verdubbelingen, het terugtreden der medeklinkers, de ophooping van klinkers en tweeklanken, enz. De godsdienstige schrijftaal is het Kawi, dat voor het overige niet bij uitsluiting door de priesters gekend en gelezen wordt.

„Het blijft vooral een opmerkenswaardig verschijnsel, dat Bali te midden van alle omliggende Mohammedaansche bevolkingen aan eene Hindoegodsdienst, de Siwa-vereering, heeft kunnen getrouw blijven. Het volk is nog in vier kasten onderscheiden, maar de kasten-onverdraagzaamheid, hare versnippering en invloed zelfs op het dagelijksche leven bestaat er niet; zij is er òf nooit geweest, òf later verdwenen. De Balinezen zijn verdraagzaam en bemoeijen zich volstrekt niet met de godsdienst der vele Mohammedanen en Chinezen, die aan de kusten wonen; zij laten de Europeërs in vrede, maar zouden echter voor zendelingen eenen zeer onvruchtbaren bodem opleveren. Zij begeeren, dat andersdenkenden hen insgelijks ongemoeid laten.”

Uit PETERMANN'S *Mittheilungen über wichtige neue Erforschungen auf dem Gesamtgebiete der Geographie*, 1864, IV, S. 145.

R.